

*Σε αυτούς που εκτελέστηκαν κάτω από τη γέφυρα του
ποταμού Κερίτη, δίπλα στα λιόδεντρα, ποτίζοντάς τα με
το αίμα τους, που 'χε το χρώμα της ενοχής των αθώων...*

«Κακῶν οὐ λήξειν τὰ ἀνθρώπινα γένη, πρὶν ἂν ἦ τό τῶν φιλοσοφούντων ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς γένος εἰς ἀρχάς ἔλθῃ τὰς πολιτικάς ἢ τό τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ἕκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφίῃ».

Πλάτων

«Οἱ γενιές των ἀνθρώπων δε θα πάψουν να υποφέρουν, παρά όταν ἡ εκείνοι που σωστά και γνήσια φιλοσοφούν πάρουν στα χέρια τους την πολιτική εξουσία, ἡ οι πολιτικοὶ ηγέτες ἀπὸ μια θεία βουλή φιλοσοφήσουν ἀληθινά».

Ἔρως ἐλευθερίας και δημοκρατίας

Μετάφραση Μάριος Πλωρίτης

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

1

Όλοι οι δρόμοι της ζωής μου ήταν στενοί. Ανηφορικά σοκάκια που δε μ' έβγαλαν σε καμιά πλατεία. Εδώ, σ' αυτό το χωριό, άπλωσα τη ζωή μου να λιαστεί. Όσπου ξεράθηκε. Μα ποτέ μου δεν είπα βαρέθηκα να ζω. Κι ας μην μπόρεσα να γευτώ παρά μόνο μια χαρά όλη κι όλη. Σπασμένη ζωή έζησα σε σπασμένο τόπο. Απ' όπου περνά ο πόλεμος τα κάνει όλα ρημαδιό. Κι ενώ ο άνθρωπος μόνο προς τη μεριά της ευτυχίας θέλει να κοιτά, όλο και γυρίζει το βλέμμα του προς την αντίθετη κατεύθυνση, έτσι γιατί γουστάρει να δει πώς είναι και το άλλο κομμάτι του κόσμου.

Ο πόλεμος, όπως και ο έρωτας, είναι κεραυνοβόλος. Ορμά με θρασύτητα βιαστική στη ζωή των ανθρώπων, κηλιδώνοντας τις στιγμές που παίρνει φεύγοντας. Έχει μια αναλγησία για την εκτράχυνση που προκαλεί στα γεγονότα καθώς τα παρασέρνει άτσαλα και σιφονιασμένα σαν τον άνεμο. Φουρκίζεται να γίνει ανάμνηση. Να περάσει μέσα μας τις εικόνες του ανεξίτηλες. Διά παντός. Ο πόλεμος καρφώνεται σαν πρόκα στις καρδιές μας, με μοναδικό σκοπό να τις σκουριάσει γρήγορα.

Διαφθείρει καπηλεύοντας την ανθρώπινη υπόσταση. Και ιδιοποιείται τον εξευτελισμό. Παραβλέποντας συνέπειες.

Πρωί πρωί μπήκαν στο χωριό να μας βάλουν φωτιά. Να μας αφήσουν με μισή καρδιά όσους θα γλιτώναμε.

Ο στρατιώτης όρμησε μέσα με τη φουριόζικη δύναμη του κατακτητή, αδέκαστος, να εκτελέσει μια διαταγή, περήφανος σαν πριγκιπόπουλο που του χάρισαν όπλο να βγει να κυνηγήσει.

Έμοιαζε ωστόσο αστείος παρά αυστηρός για μια αποστολή που καλά καλά δε γνώριζε. Εμείς αποτελούσαμε έναν εύκολο στόχο για κάτι άνωθεν προαποφασισμένο, που ο ίδιος δεν είχε παρά να το φέρει εις πέρας μάνι μάνι, χωρίς χρονοτριβές. Ένα αόριστο θέσπισμα τον καλούσε να σταθεί απέναντί μας και να μας δει σαν κάποιους που είχε κάθε λόγο να εξοντώσει.

Απλούστατο να ρίξεις τους σπόρους στην τρύπα του μύλου, μα θέλει δύναμη να γυρίσουν οι πέτρες του.

Όταν μπήκε στο σπίτι μας, μάλλον θα σκεφτόταν πως τίποτε πιο εύκολο από το να εκτελέσει το καθήκον του με ωμές διαθέσεις και να του δίνει από δω, που ήταν μια φωλιά χωριατών – θρασύδειλοι που νόμιζαν ότι θα τα έβαζαν με μια αυτοκρατορία.

Εμείς, με την τοίμπλα στο μάτι ακόμα, τρέξαμε να πάρουμε θέση στα φουστάνια της μάνας μας. Μόλις μπήκε μέσα αυτός, βλέπει μια γυναίκα στη μέση του σπιτιού με πέντε αγοράκια καρφίτωμένα πάνω της. Εκείνη ανασήκωσε την άκρη της μπροστοποδιάς της και σκούπισε το πρόσωπό της αμήχανα, σαν κίνηση καλωσορίσματος.

Αυτός ο καιφερός δεν ήξερε τι να πει. Γιατί ήρθε και πώς από δω. Χαμήλωσε μόνο το όπλο του, να μη φαίνεται στραμμένο κατά πάνω μας, και είμαι σίγουρος ότι είδα το πρόσωπό του να πανιάζει.

Έχοντας σχηματίσει ένα συμπαγές σώμα γύρω της, αγκαλιάζοντας σφιχτά ό,τι φτάναμε, τα πόδια της, τη μέση της, εγώ ως μεγαλύτερος το λαιμό της, γυρεύαμε να πιαστούμε από τη μητρική φτερούγα της ασφάλειας. Αυτός μας έβλεπε και δε μίλαγε. Πέρναγε το βλέμμα του πότε στη μάνα μας και πότε σ' εμάς. Μας κοίταζε έναν έναν. Στα μάτια. Άχνα δεν έβγαζε. Θαρρείς δεν ανάσαινε.

Μόλις μας είδε έτσι, πέντε προβατάκια γαντζωμένα στα βυζιά της μάνας τους, σαν να έπαθε βλάβη η κεφαλή του. Λες και μετάνιωσε.

Η μάνα μου κάρφωσε τη ματιά της στο πρόσωπό του κι έφερε τα χέρια ενωμένα μπροστά όπως κάνουμε προσευχή, λες κι αυτός ο στρατιώτης ήταν ένας άγιος που τον παρακάλαγε να μας φυλάξει από το κακό.

Εκείνος αμέσως, σαν να ρούφηξε μέσα του κάποιες γουλιές συγκίνησης, κατέβασε το όπλο του ακόμη πιο χαμηλά, μαζί και την αλαζονεία του, και έμεινε να μας κοιτάζει σιωπηλός, μέσα από ένα νέφος αμφιβολίας που τον κάλυπτε. Λες και ντρεπόταν για κάτι που θα έκανε σε βάρος μας, αλλά δεν μπορούσε να το αποφύγει.

Παρά τη μικρή μου ηλικία, είδα ότι το αθώο του πρόσωπο τον εμπόδιζε να μεταμορφωθεί σε πολεμιστή. Καθώς έπεσε η ματιά του πάνω μου, έστρεψα αστραπιαία αλλού το βλέμμα, δεν ήθελα να ξέρει ότι τον κοιτώ. Ένιωθα κι εγώ το ίδιο πε-

ρίεργο αίσθημα ντροπής και, λες και ήταν γυμνός μπροστά μας, προσπάθησα να μην τον κοιτάζω ίσια μέσα στα μάτια, νιώθοντας ότι του πασάρω ένα μερίδιο ευθύνης για τα δεινά του τόπου μου από τους δικούς του.

Κάτω από τη βιάση του υπέβρασκε μια ανησυχία και πίσω από τη στολή του αχνοφαινόταν μια αναλαμπή που του απομυζούσε το σκότος του αγέρωχου εξουσιαστή.

Φορούσε κοντό παντελόνι, πάνω από τα γόνατα του ερχόταν, αφήνοντας σε κοινή θέα τις κνήμες του. Το δέρμα του άσπρο, σαν να μην είχε ρουφήξει ούτε δράμι ήλιου, και οι τρίχες του ξανθές σαν στάχνα του Ιούνη. Πρώτη μου φορά έβλεπα τέτοια πόδια σε άνθρωπο. Μήτε γυναικεία τα λογάριαζες, μήτε αντρίκεια. Μέσα στη βαβούρα των στιγμών, τα μάτια μου κόλλησαν για λίγο σ' εκείνα τα πόδια. Στο αριστερό διακρινόταν μια μεγάλη καφετιά στάμπα, κάτι σαν σκούρα ουλή, σημάδι από γεννησιμιού του ή από κάποιο άγαρμπο πέσιμο στα μικρά του. Να 'κανε κι αυτός τις σκανταλιές του όταν ήταν μικρός; Να 'τρεχε και να σκόνταψε σε καμιά πέτρα; Ή μπορεί και να τον δάγκωσε κανένας άγριος σκύλος. Θα τον είχε μαλώσει η μάνα του άραγε ή μόνο μαλακά να τον καλόπιασε;

Τέτοιες σκέψεις έκανα, γιατί ίσως αυτά τα λεπτοκαμωμένα πόδια, σχεδόν κοπελιάς, με εμπόδιζαν να φανταστώ ότι ανήκουν σ' έναν πολεμιστή που 'ρθε να μας κάψει. Πιο πολύ θα ταίριαζαν σε γραμματιζόμενο της πόλης παρά σε εισβολέα. Σχεδόν ξέχασα γιατί ήρθε. Αλλά και τούτος, νομίζω, έδειχνε σαν να είχε ήδη ξεχάσει το λόγο ακριβώς που μας επισκέφθηκε, κάνοντας σκόντο στην αρχική του πρόθεση.

Η μάνα μας παρέμενε αμίλητη, μα εγώ είδα καθαρά την έκ-